

... i Mister Marshall va arribar a Cadaqués

Text > **DANI VIVERN**

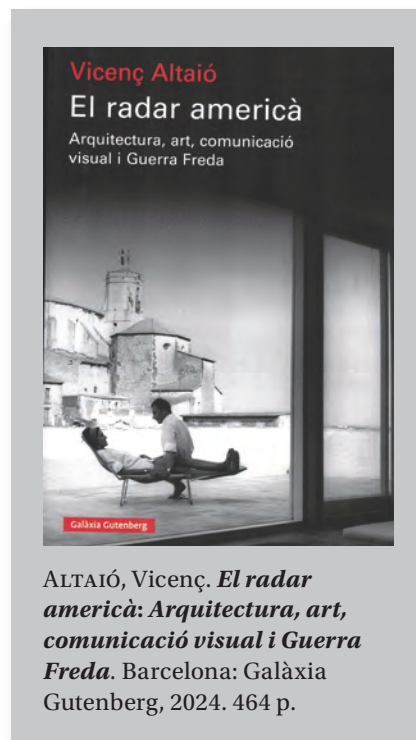
Des dels anys trenta del segle xx, la cultura americana comença a influir a Europa, fins que arriba al clímax en la segona part de la centúria. La moda, la música, el cinema, la tecnologia i fins i tot els gustos alimentaris han tingut un segell nord-americà innegable per als europeus occidentals nascuts a partir dels anys quaranta. Menys invasiva, però igualment present, es fa notar la influència del disseny, de les avantguardes artístiques i de l'arquitectura racionalista importada de l'altra banda de l'Atlàntic.

Amb detall, i amb l'acompanyament generós d'oportunes il·lustracions, Vicenç Altaió ens convida a conèixer, amb *El radar americà*, els mecanismes i els personatges responsables del canvi cultural a Europa en el terreny de l'arquitectura, la plàstica i la comunicació visual d'inspiració estatunidenca. Altaió se centra en l'arquitecte Lanfranco Bombelli (Milà, 1921 – Cadaqués, 2008), que va combinar la seva professió amb la pintura i amb una intensa activitat com a galerista. Bombelli va ser un dels activistes que van proliferar en paral·lel amb la reconstrucció europea després de la Segona Guerra Mundial dirigida pels Estats Units en diversos fronts, no solament

econòmics i polítics (el Pla Marshall), sinó també ideològics i culturals.

En els anys seixanta, Bombelli s'estableix a Cadaqués i hi obre dues galeries d'art, en les quals mostra obra d'artistes catalans i també d'innovadors, com ara Marcel Duchamp, Richard Hamilton i l'arquitecte Peter Harnden. Bombelli i Harnden —que també s'estableix a Cadaqués— propicien des d'allà l'eclosió de les avantguardes americanes en el llenguatge visual i en l'arquitectura, sobretot. La irradiació d'aquests moviments es concreta, amb els anys, en propostes com la fira ARCO, que aplega galeries dedicades a l'art contemporani.

Amb *El radar americà* (una picada d'ullet a la base nord-americana del Pení, a Roses), Altaió ha fet un dens treball no apte per a caps superficials, però que complaurà el lector que vol anar més enllà dels tòpics i llocs comuns de l'americanisme, de la guerra freda i de les avantguardes del segle xx. I ho fa en un exercici de focalització progressiva, que primer comprèn els grans escenaris de l'Europa devastada, explica els orígens de Bombelli a Milà i el seu pas per Zuric; es va concretant en les tendències del disseny de la postguerra, i acaba amb les activitats dels avantguardistes establerts a Cadaqués.



ALTAIÓ, Vicenç. *El radar americà: Arquitectura, art, comunicació visual i Guerra Freda*. Barcelona: Galàxia Gutenberg, 2024. 464 p.

El llibre és un exemple de com ha de ser un assaig: informació ben estructurada, contextualitzada, i amb un llenguatge elegant, sovint narratiu, cosa que no solament en facilita la lectura, sinó que la converteix en un tast de bon gust estilístic: una *rara avis* en el seu gènere.

Llimones groguíssimes retallades contra el cel blau

Hi ha un moment del conte «Dos caps d'any a Sicília» en què el protagonista parla d'uns aperitius italians que el lector s'imagina curts i deliciosos, alhora que complexos i plens de matisos. Aquestes begudes de trago breu són la metàfora perfecta del llibre que ens ocupa: *L'or perdut dels llimoners i altres narracions*. He escrit *conte* per dir-ho d'alguna manera, perquè potser la paraula més exacta seria *crònica* o *entrada de diari*. Però l'autor es reafirma i fa servir el terme *narració* en el títol del recull. Es tracta d'una aposta clara per entroncar

amb les anècdotes i les peripècies vitals que animen les tertúlies a la fresca i les sobretaules, tan nostrades i presents en aquest volum.

Ens trobem davant d'un recull de vuit relats escrits amb molta finor i editats amb exquisidesa, començant per la coberta i acabant per la selecció dels textos, la unitat temàtica dels quals dona sentit i homogeneïtat al conjunt. Cal felicitar Edicions de la Ela Geminada pel bon gust a l'hora de crear un llibre com a objecte artístic per si mateix, i del qual, com a tal, s'ha de gaudir per més d'un sentit.

Xavier Febrés (Barcelona, 1949) és un estudiós de l'obra de Josep Pla. Com és ben sabut, és impossible llegir el gran mestre de les lletres catalanes i no veure's influït pel seu estil inconfusible. Febrés escull els adjectius amb cura planiana, i això el fa capaç de dissertar sobre un cigar durant un parell de paràgrafs. L'autor és un home viatjat, i tant ens parla de les passejades per Sicília com per Tànger. Bada pels carrers de Rio de Janeiro i beu caipirinhas mentre descriu la perfecció de les *meninas* brasileres, el Carnaval i la vida a les *faveles*. Pren copes en festes esnobes de Cadaqués (el re-

El vici, la bici i altres obsessions

Text > JOSEP PASTELLS

La segona novel·la de Jordi Bonet-Coll (la Bisbal d'Empordà, 1969) confirma el que ja es podia constatar a la primera, *S'ha trencat alguna cosa*; al recull de relats *T'arriben les veus* i al memorable assaig biogràfic *El llibre del recuit*: l'autor no només escriu bé, sinó que té moltes coses a dir i sap com presentar-les amb fluïdesa sense renunciar a càrregues de profunditat. En el cas d'*Estimar i altres vicis*, un fals dietari farcit de notes al peu força pertinents i de cites literàries molt ben trobades (de Pla, Ruyra, Murakami i Lobo Antunes, per esmentar només quatre dels elegits), Bonet-Coll obliga el protagonista a confrontar-se amb si mateix, a mirar amb lupa la seva vida abans de concloure que escriu perquè no sap viure.

Però deixant de banda el fatalisme de l'Enric, un escriptor sabater que alterna moments de lucidesa amb altres d'una desorientació absoluta, la novel·la es pot llegir com la crònica fresca i desimbolta de les diferents etapes d'un drogoaddicte que quasi ha deixat de ser-ho, d'un ciclista gens vocacional que ha descobert que l'esport, i més concretament la bici, pot esdevenir un mètode perfecte per patir i desfogar-se, per sentir-se viu i tirar endavant. L'amor i el sexe o, per ser més

precís, el desamor i el desig sexual, són dos dels motors d'una història plena de troballes lingüístiques (per exemple, *trebinell -ella*: 'infant entremaliat, molt bellugadís', segons el diccionari Alcover-Moll) i d'enceses defenses dels botiguers de poble; de crítiques al funcionament de la societat en què li ha tocat viure a l'Enric i de raonaments sobre els motius que fan que una persona es decideixi a escriure sobre les seves obsessions.

Vilaprim (un poble imaginari que bé es podria inspirar en la Bisbal) i Girona són els escenaris principals d'un llibre de mida reduïda (12 x 17 cm) i mèrits evidents, capaç de provocar les riallades del lector en la mateixa mesura que l'aboca a una tristesa inconsolable. La sensibilitat literària de l'autor, el dinamisme dels diàlegs i la capacitat de recrear situacions extremes o quotidianes amb una gran economia de mitjans converteix *Estimar i altres vicis* en una novel·la recomanable, que justifica plenament els deu anys que li ha dedicat Jordi Bonet-Coll. Resulta complicat seleccionar-ne algun fragment que en contingui l'esperit, però potser aquest, extret de la penúltima pàgina, el resumeix prou bé: «Aquella nit de setembre al santuari del Far es van acabar moltes coses i



BONET-COLL, Jordi. *Estimar i altres vicis*. La Bisbal d'Empordà: Sidillà, 2024. 200 p.

en van començar moltes d'altres. Vaig deixar la feina, el pis, el vici, la colla, vaig abandonar tot el que tenia a Girona. I vaig anar al centre, vaig retrobar la Judit, vaig començar a pedalar, vaig començar a treballar a can Cordons, vaig conèixer la dona... Però el primer que vaig fer quan vaig arribar, buit, a Vilaprim, va ser tornar a escriure. Vaig tornar a escriure».

Text > JORDI DAUSÀ MASCORT

trat dels estiuejants de la Gauche Divine és impagable) i ens parla de les interpretacions musicals a les sales de concerts. També es belluga per Empúries, una de les representacions més exactes de la cultura mediterrània i del passat de casa nostra. El llibre té una flaire molt d'aquí, i fins i tot quan ens parla de Rio el veiem a través d'unes lents de factura italiana, que diuen que són els que les van inventar. En una altra entrada del dietari sentimental, Febrés ens dibuixa la Girona grisa que cada vegada és més llunyana i més mítica, i les processons quasi sinistres del Divendres Sant. Els relats estan

salpebrats amb tota mena de dades, algunes d'històriques i altres d'antropològiques. També n'hi ha de curioses, que són les que amaneixen les tertúlies que referíem abans, com ara quan parla de la comptabilitat B de la música clàssica i de les orquestres de baix cost.

La lírica també treu el nas entre línies, si bé és cert que uns textos tenen més càrrega poètica que d'altres. Febrés treballa el llenguatge d'una manera en què el cargola i li fa fer giragonses per tal que les paraules, a més de ser portadores d'un significat concret, brillin. Com llimones groguíssimes retallades contra el cel blau.



FEBRÉS, Xavier. *L'or perdut dels llimoners*. Girona: Edicions de la Ela Geminada, 2024. 116 p.